

Projecte d'investigació finançat per l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat de la Universitat de les Illes Balears

Avaluació del potencial ecoturístic per al desenvolupament sostenible, la conservació del patrimoni natural i cultural i la defensa dels drets humans a les selves de muntanya de Kerala (Índia)

Cristian Ruiz Altaba, Professor associat, Departament de Filosofia i Treball Social

El turisme sostenible i respectuós es pot convertir en una eina poderosa per a la promoció sociocultural de les comunitats indígenes (tribals) que encara viuen a les selves de muntanya de Kerala. Es tracta d'una regió natural que ha estat reconeguda com a "punt calent" de la biodiversitat global, tant pel que fa al nombre d'espècies com al percentatge d'aquestes que són endèmiques. Pel que fa al patrimoni cultural, hi ha un ingent patrimoni paleolític, amb prou feines explorat, que es troba amenaçat per la manca d'atenció i cura. Les poblacions humanes d'aquesta regió muntanyenca inclouen grups ètnics i lingüístics, isolats i fragmentats. Encara que hi ha diferents grups ètnics, tots parlen llengües de l'antiga i aïllada família de llengües dravídiques. Aquests grups han persistit fins a l'actualitat amb modes de vida prou diversos, des de les comunitats d'agricultors sedentaris fins als grups de caçadors-recol·lectors. Cal afegir encara que Kerala ha estat tradicionalment una cruïlla de civilitzacions, ja des de l'Antiguitat: així ho demostra l'existència de comunitats de diferents religions amb tradició mil·lenària, tant en les diferents branques de l'hinduisme, com del judaisme, el cristianisme i l'islamisme. Des d'antic, i encara avui, la coexistència pacífica de moltes cultures, llengües i religions ha estat la norma a Kerala (trencada només per irrupcions estrangeres), un valor afegit per als viatgers.

La metodologia emprada ha consistit en quatre eixos complementaris: prospecció del patrimoni natural i cultural, entrevistes amb organitzacions i líders locals, prospecció de possibles rutes i oferta per als ecoturistes, i detecció de mancances i valoració de solucions específiques.

S'ha constatat que la situació de moltes comunitats tribals és francament precària, malgrat el fet que l'estat de Kerala ha tingut durant mig segle un seguit de polítiques socials i ecològiques que el fan destacar molt notablement en el conjunt de l'Índia i de molts altres països del Sud. És especialment preocupant, des d'una òptica global, el perill que corre la immensa diversitat cultural: no tan sols degut a la globalització mateixa, sinó que hi contribueixen moviments de vocació uniformitzadora, i sobre tot la manca quasi absoluta de consciència del valor d'aquesta riquesa. Les iniciatives que ja existeixen sobre el terreny, combinant la promoció dels drets humans amb la conservació del patrimoni i l'ecoturisme, han tingut un èxit divers. Diferents comunitats tribals mantenen la llengua pròpia, però s'enfronten a grans canvis en el futur proper, que poden interferir amb la transmissió cultural a les següents generacions. El risc consisteix bàsicament en perdre identitat per engruixir les files de desposseïts i discriminats. Únicament si assolixen un reconeixement orgullós del patrimoni cultural i lingüístic podran optar a un desenvolupament real.

El paper que hi pot jugar l'ecoturisme no és gens menyspreable. No cal fer grans inversions, ni tan sols plantejar un lideratge novel·lós, sinó co-operar amb els agents locals implicats: és a dir, treballar conjuntament per possibilitar que les selves de Kerala siguin una destinació possible, coneguda i desitjada pels potencials viatgers.